

Demokratia- ja julkisoikeusosasto  
Julkisoikeus

Kokousmuistio

VN/34714/2023

20.2.2025

## Valtioneuvoston perus- ja ihmisoikeusverkoston kokous

Aika: 21.10.2024 klo 13.00–15.00

Paikka: Microsoft Teams

Osallistujat:

|               |                    |     | Läsnä |
|---------------|--------------------|-----|-------|
| Puheenjohtaja | Johanna Suurpää    | OM  | x     |
| Jäsenet       | Päivi Kantanen     | TEM | x     |
|               | Seija Jalkanen     | TEM | -     |
|               | Lotta von Troil    | YM  | x     |
|               | Matleena Haapala   | YM  | x     |
|               | Tanja Leikas-Botta | UM  | -     |
|               | Krista Oinonen     | UM  | x     |
|               | Tapio Puurunen     | SM  | -     |
|               | Hanne Huvila       | SM  | -     |
|               | Pentti Lähteenoja  | MMM | -     |
|               | Sanna Malkki       | VNK | x     |
|               | Panu Artemjeff     | OM  | -     |
|               | Ilkka Ojala        | PLM | x     |
|               | Jouko Narikka      | VM  | x     |
|               | Jussi Sallila      | OKM | x     |
|               | Satu Paasilehto    | OKM | -     |
|               | Kimmo Kiiski       | LVM | x     |
|               | Maija Iles         | STM | -     |
|               | Minna Viuhko       | STM | x     |
| Asiantuntijat | Johanna Koivisto   | EOA | x     |
|               | Minna Ruuskanen    | OKV | x     |

Postiosoite  
Postadress

Oikeusministeriö  
PL 25  
FI-00023 Valtioneuvosto  
Finland

Käyntiosoite  
Besöksadress

Eteläesplanadi 10  
00130 Helsinki  
Finland

Puhelin  
Telefon

0295 16001  
Internat.  
+358 295 16001

Faksi  
Fax

09 160 67730  
Internat.  
+358 9 160 67730

S-posti, internet  
E-post, internet

oikeusministerio@om.fi  
www.oikeusministerio.fi  
www.justitieministeriet.fi

|                   |                |     |   |
|-------------------|----------------|-----|---|
|                   | Susan Villa    | IOK | x |
|                   | Jarna Petman   | IOK | x |
|                   |                |     |   |
| Sihteeri          | Anna Saarela   | OM  | x |
|                   |                |     |   |
| Muut osallistujat | Nanni Olsson   | OM  | - |
|                   | Jenna Uusitalo | STM | x |
|                   | Pirjo Inkinen  | MMM | - |

## 1 Kokouksen avaus

Puheenjohtaja avasi kokouksen klo 13.02.

## 2 Edellisen kokouksen pöytäkirja

Hyväksyttiin edellisen kokouksen pöytäkirja.

## 3 Ihmisoikeuskeskuksen johtaja Jarna Petman esittäytyy

Ihmisoikeuskeskuksen johtaja Jarna Petman esittäytyi ja kertoi taustastaan sekä Ihmisoikeuskeskuksen tehtävistä ja Ihmisoikeusvaltuuskunnasta. Hän mainitsi keskuksen lakisääteisen tehtävän edistää, suojella ja seurata vammaisten henkilöiden oikeuksia sekä ikääntyneiden oikeuksien eteen tehtävän työn. Lisäksi hän mainitsi mm. saamelaisten oikeudet, ilmastonmuutokseen liittyvät ihmisoikeuskysymykset sekä yritys vastuun. Petman painotti yhteistyön merkitystä sekä alueellisesti että EU-tasolla. Todettiin, että yhteistyö valtuuskunnan ja PIO-verkoston välillä hyödyttäisi molempia tahoja ja sovittiin, että palataan tarkemmin yhteistyön toteuttamistapaan.

## 4 Neljäs kansallinen perus- ja ihmisoikeustoimintaohjelma

Saarela/OM esitteli ohjelman valmistelutilannetta ja suunniteltua aikataulua. Toimintaohjelman teemana on oikeusvaltion ja perus- ja ihmisoikeudet. Toimintaohjelmaan on kaavailtu taustoittavaa lukua, oikeusvaltion käsitettä ja sen suhdetta ihmisoikeuksiin koskevaa lukua sekä suomalaisen oikeusvaltion vahvuuksia ja haasteita käsittelevää lukua. Tämän jälkeen seuraa hankeluku, jonka teemoja ovat oikeusvaltion perusrakenteiden vahvistaminen, oikeuslaitoksen riippumattomuuden turvaaminen, oikeussuojan saatavuuden edistäminen, haavoittuvassa asemassa olevien ryhmien suojelu ja tukeminen, ihmisoikeuskasvatus ja tietoisuuden lisääminen perusoikeuksista sekä demokratian, osallisuuden ja sananvapauden vahvistaminen. Viimeisessä luvussa kuvataan toimintaohjelman täytäntöönpanon seuranta. Seurantarooli on perus- ja ihmisoikeusverkostolla.

Toimintaohjelma sidotaan muuhun valtioneuvostossa tehtävään työhön. Esimerkkinä voidaan mainita oikeuslaitoksen riippumattomuuden parantamiseen tähtäävän työryhmän työ ja demokratiaohjelma.

Ministeriöt ovat syksyn aikana valmistelleet oikeusministeriön tukemana hankkeita tulevaan toimintaohjelmaan. Valmistelutilanne ministeriöissä vaihtelee, ja joissakin ministeriöissä hankkeiden kokoon

saamisessa on esiintynyt haasteita resurssitilanteen takia. PIO-verkoston jäsenet esittelivät kokouksessa suullisesti ministeriönsä hankesuunnitelmia.

Verkoston jäseniä pyydettiin toimittamaan ministeriönsä hanketekstit kokousmateriaalien liitteenä toimitettua mallipohjaa hyödyntäen viimeistään 8.11. ja huolehtimaan tarvittavien hyväksyntöjen hankkimisesta ministeriönsä sisällä.

## 5 Ajankohtaiset kansainväliset ihmisoikeusasiat

UM/Oinonen kertoi kansainvälisiin ihmisoikeusvelvoitteisiin liittyvistä ajankohtaisista asioista.

Osana VN:n tiedonantoa yhdenvertaisuuden, tasa-arvon ja syrjimättömyyden edistämisestä suomalaisessa yhteiskunnassa hallitus käsitteli kokouksessaan 3.10. Suomen saamia päätelmiä, suosituksia ja ratkaisuja kansainvälisiltä ihmisoikeuselimiltä. Kokouksen jälkeen poliittiset valtiosihteerit linjasivat jatkotoimista.

**Kansainvälisten ihmisoikeusvelvoitteiden kehittämisessä** ajankohtaista on:

- ensi vuonna alkavat sopimusneuvottelut uudesta valinnaisesta pöytäkirjasta YK:n lapsen oikeuksien yleissopimukseen maksuttomasta varhaiskasvatuksesta, esiopetuksesta ja toisen asteen opetuksesta;
- neuvottelut kansainvälisestä oikeudellisesti sitovasta asiakirjasta koskien ihmisoikeuksia monikanallisten yhtiöiden ja muiden yritysten toiminnassa jatkuvat YK:ssa, mutta toistaiseksi EU ja sen jäsenvaltiot eivät ole osallistuneet neuvotteluihin;
- EN:n ihmisoikeuksien johtokomitea käsittelee marraskuussa tarvetta laatia oikeudellisesti velvoittava asiakirja ympäristöstä ja ihmisoikeuksista, jonka jälkeen asia siirtyy ministerikomitean käsitteilyyn alkuvuodesta;
- ehdotus ikääntyneiden oikeuksia koskevasta yleissopimuksesta on saanut kannatusta ja on mahdollinen uusi sopimusaloite YK:ssa;
- joukko valtioita hakee tukea YK:ssa uudelle valinnaiselle pöytäkirjalle kaikkinaisen naisten syrjinnän poistamista koskevaan yleissopimukseen naiseen kohdistuvasta väkivallasta, sen ennalta ehkäisemisestä ja torjunnasta; ja
- YK:ssa on pitkälle laadittu luonnos oikeudesta kehitykseen, jonka osalta valtiot ovat jakautuneet sopimusta kannattavaan etelään ja sitä vastustavaan pohjoiseen.

**Suomi on saanut uusia suosituksia** Euroopan neuvostolta ihmiskaupan vastaisesta toiminnasta tehdyn yleissopimuksen ja alueellisia kieliä tai vähemmistökieliä koskevan eurooppalaisen peruskirjan täytäntöönpanosta.

Naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan ehkäisemisestä ja torjumisesta tehdyn yleissopimuksen (Istanbulin sopimus) täytäntöönpanosta julkaistaan suositukset 3.12. Ulkoministeriö järjestää yhdessä Istanbulin sopimuksen täytäntöönpanoa valvovan GREVIO:n ja sen sihteeristön kanssa julkaisutilaisuuden. Lisäksi tulossa on suosituksia kansallisten vähemmistöjen suojelua koskevan puiteyleissopimuksen täytäntöönpanosta.

**Ihmisoikeussopimusten määräaikaisraportoinnissa on hyvä tilanne:**

- YK:n naisten syrjinnän poistamista käsittelevälle komitealle annettiin viime viikolla raportti tehostettuun täytäntöönpanon valvontaan nostetuista suosituksista;
- laadittavana on ensimmäinen raportti kaikkien henkilöiden suojelemiseksi tahdonvastaiselta katoamiselta tehdyn yleissopimuksen täytäntöönpanosta;
- lasten suojelemisesta seksuaalista riistoa ja seksuaalista hyväksikäyttöä vastaan tehdyn EN:n yleissopimuksen kolmas valvontakierros on meneillään ja ensi kesänä alkaa kolmannen kierroksen toinen valvontaosio ja toisen valvontakierroksen suositusten täytäntöönpanosta on vastattava kyseeseen viimeistään maaliskuussa 2025;
- vammaisten henkilöiden oikeuksien yleissopimuksen täytäntöönpanosta annettu ensimmäinen määräaikaisraportti käsitellään elokuussa 2025; ja
- kaikkinaisen rotusyrjinnän poistamista koskevan yleissopimuksen täytäntöönpanosta annetut yhdistetyt 24.–26. määräaikaisraportit käsitellään elokuussa 2026.

Muiden ihmisoikeusmekanismien osalta ajankohtaista on Euroopan rasmin ja suvaitsemattomuuden vastaisen komission (ECRI) kuudennen valvontakierroksen maavierailu Suomeen 28.10.–1.11. YK:n yleismaailmallisen määräaikaistarkastelun (UPR) neljännen kierroksen suositusten täytäntöönpanosta annettava vapaaehtoinen välikausiraportti on tulossa lausunnoille ministeriöihin.

**Kansainvälisissä lainkäyttö- ja tutkintaelimissä on vireillä 48 ihmisoikeusvalitusta Suomen valtiota vastaan.** Niistä 9 on vireillä Euroopan ihmisoikeustuomioistuimessa (EIT). Uusimmat valitukset ovat oikeudenkäynnin julkisuuden rajaamista koskevat Aro v. Suomi (nro 39963/23) ja Jantunen-Paju v. Suomi (nro 39984/23) sekä turvapaikan saaneiden lasten palauttamista Haagin sopimuksen nojalla koskeva Z ja muut (nro 42758/23). Viimeisimmässä tuomiossa perheenyhdistämistä koskevassa asiassa S.F. v. Suomi (nro 35276/20) ei todettu loukkausta. Suomi on tehnyt kolmannen osapuolen sivuväliintulot EIT:n suuressa jaostossa vireillä olevissa Latviaa, Liettuaa ja Puolaa vastaan tehdyissä valitusasioissa, joissa suullinen käsittely järjestetään 12.2.2025. **EIT:n tuomioiden täytäntöönpanon valvonnassa** on jäljellä vain ns. Nykänen -ryhmä (ne bis in idem), johon kuuluu viisi tuomiota. Kesällä annettuun täytäntöönpanoraporttiin odotetaan EN:n täytäntöönpano-osaston arviota.

**YK:n sopimusvalvontaelimissä on vireillä 39 ihmisoikeusvalitusta.** Niistä 19 on vireillä ihmisoikeuskomiteassa, 18 lapsen oikeuksien komiteassa ja 2 kidutuksen vastaisessa komiteassa. Valitusten määrä on hienoisessa laskussa, koska turvapaikanhakijoiden palauttamista Kreikkaan koskevia valituksia on poistunut käsittelystä valittajien saatua turvapaikat Suomessa. Suurimpana valitusryhmänä on edelleen turvapaikanhakijoiden palautukset Kreikkaan ja Venäjälle (Jehovan todistajat) sekä saamelaisvalitukset. Taloudellisten, sosiaalisten ja sivistyksellisten oikeuksien komitea ja lapsen oikeuksien komitea antoivat 10.10. ratkaisunsa malminetsintävarausta ja -lupaa koskevissa asioissa todeten niissä saamelaisien oikeuksien loukkaukset. Ratkaisujen täytäntöönpanosta on raportoitava huhtikuussa 2025.

## 6 Muut asiat

Ei muita asioita.

## **7 Kokouksen päättäminen**

Puheenjohtaja päätti kokouksen klo 15.00.